

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משול ערימת"
רחוב שאנת אריה 25/17
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 261

היגיון ע"י בנם הנה"י
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לומדון

לע"נ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ה"ל

בס"ד, ט' תשרי התשס"ט. מסכת גיטין דף פט - מסכת קידושין דף ו

דף פט ע"א
דמסהדי משום תרי ביחד, חשבינן ליה כדבר ברור. (ח גמ', אתרוותא נניהו. הרא"ש (בפירקין סימן יא) כתב בשם רבינו חננאל, דבסורא מיקרי ואמרי, הלכך מבטלינן קלא, ובנהרדעא לא מיקרי ואמרי, ולא מבטלינן, ואינה מחלוקת אמוראים, אלא הדבר תלוי בחילוק המקומות, דיש מקום שבנקל מוציאין קול, ושם מבטלינן. ובמקום שאין מוציאין קול בקל, מסתמא אם יצא קול יש בו ממש, ואין מבטלינן אותו. וכתב הקרבן נתנאל (אות ק), דלפי זה טעמא דרב ששת דאפילו מפי נשים הוי קול, משום דאיירי אנהרדעא דרייקי בקלא, ולא מפקי ליה אלא אי אשתבח קושטא. ורב חסדא דאמר עד שישמעו מפי הכשרים, איירי בסורא, דלא דייקי בקלא.

דף פט ע"ב
(ט גמ', מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושי וקידושי קטן הוו. כתב הרשב"א (לעיל פח:), דלא חשו חכמים אלא לקול שאין השובר כלל עמו, אבל כל היכא דאיכא למימר דלא טעו ביה אינשי ותלו דבדינא שרו לה רבנן, אין חוששין לאותו קול כלל [וכדעת הרמב"ן לעיל אות א]. והוסיף, דלראב"ד [לעיל אות א] דאף בכי האי גוונא חיישינן לקלא, הא דתלינן בקטן, היינו כשנמצא הדבר כן, דסומכין על אמיתת הענין ולא חיישינן לקול, אבל מן הסתם אין מבטלינן את הקול כשאין שם אמתלא. אבל הר"ן (מט: מדפי הרי"ף) ביאר דעת הראב"ד, דהכא כיון דעומדת בחזקת פנויה, אין לב בני אדם מתיישב שתהא מקודשת, ובכל מאי דאיכא למיתלי תלו, וכיון דהקול יוצא מתחילה באמתלא מבטלינן ליה, ואמרינן דעיינו רבנן בקידושי. אבל כשקול הקידושין יוצא בלא אמתלא, מחזיקין אותה במקודשת גמורה, ולא תצא מליבן מחזקת מקודשת מחמת קול הגירושין שיש בו ספק, ולא אמרינן עיינו רבנן בקידושי, אלא אמרינן, דאי איתא דעיינו, קלא הוה למילתא, כיון דהחזיקו מתחילה דמקודשת.

(ו גמ', עדיין לא הגיע לפלגות ראובן, דכתיב לפלגות ראובן גדולים חקרי לב. כתב הרא"ש (בפרקין סימן יא), דרבינו חננאל גריס, עדיין לא הגיענו לפלגות ראובן, שהיו בהן חכמים גדולים חקרי לב, שהיו יודעים אם הגיע הקטן הנראה בדרכיו כשאר גדולים, לחשבו גדול להיות קידושי קידושין. אבל אנו אין בנו כח להבין בין קטן הנראה כגדול ובין קטן זולתו, ואין לנו אלא הלכה שבדקין לקידושין ולגירושין, הלכך בעינן י"ג שנה ויום אחד ולמעלה, והוא דאייתי שתי שערות.

(יא רש"י ד"ה במקום אמתלא, אפילו אין אמתלא, אלא מקום ופתח יש לדבר, שנוכל ללמוד שם אמתלא, חוששין שמא אמתלא פלונית יש לדבר והקול בטל. ביאר הרשב"א כוונתו, דרב זביד לא פליג ארבה בר רב הונא. אלא מר אמר חדא, ומר אמר חדא. דרבה בר רב הונא איירי לענין הזמן שחוששין לאמתלא. דהיינו, דאפילו יצאה לאחר עשרה ימים חוששין לה. ורב זביד איירי באמתלא גופא, דהיינו, באי זו אמתלא חיישינן. ואמר, דאפילו ליכא אמתלא גמורה, אלא שיש מקום לאמתלא, חוששין לה. כי הא דאמר רב כהנא לרב פפא וכו', אף שאין שם אלא מקום שנוכל לומר, שהיתה אמתלא, דעל תנאי קדיש. אמנם הריטב"א (רבינו קרשקש) כתב, דלדעת רש"י, רב זביד פירש, דכשיש מקום אמתלא מעיקרא, אף דלא נפקא לאלתר חוששין לה, אבל בעינן שתהיה אמתלא. והרמב"ן פירש, דרב זביד פליג ארבה. וסבר, דאין תולין באמתלא שמכאן ועד עשרה ימים, אלא במקום דכבר משעה ראשונה ידעו שקידשה על ידי שזרק לה קדושין. ולפיכך

א גמ', מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת. כתב הרמב"ן (לעיל פח:), דלרב אשי, הא דקתני "ובלבד שלא תהא שם אמתלא", לא קאי ארישא, דבהא אפילו אי יצא קול דמקודשת ומגורשת על תנאי, הוי קול ושוברו עמו, ותולין שמא נתקיים התנאי. אלא הכי קתני, דאימתי חששו לקול, בדליכא אמתלא, אבל בקול שיש לו אמתלא, כגון שהוציאו קול שנתגרשה על תנאי ומת בעלה, או בקדושין, אין חוששין לאותו קול. וכתב, דהראב"ד פירש, דארישא קאי, דאי אמרו מקודשת סתם ומגורשת על תנאי, אין הקול שובר לקדושין, וחוששין לה.

(ב רש"י ד"ה מאי טעמא הרי קול, שחששו לו תחילה שוברו עמו. כתב הר"ן (מט: מדפי הרי"ף), דדעתו, דאפילו אי יצא הקול השני מכאן ועד י' ימים מהני. דדוקא באמתלא אמרינן להלן, דלא שריא אלא כשיוצאת יחד עם קול דקידושין, משום דסתרא ליה, אבל קול דגירושין אינו סותר קול דקידושין. [וכן משמע מדכתב רש"י לעיל (פח:)] ד"ה הכי קאמר, חזר ויצא עליה קול מגורשת (ג.ר.ג.). [וכן דעת הרמב"ם (פ"י מגירושין ה"כ). וכתב הר"ן, דדעת הראב"ד (שם), דלא הוי קול ושוברו עמו אל אם כן יצאו שני הקולות יחד.

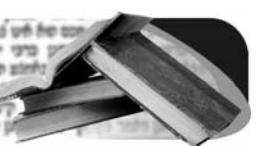
(ג גמ', אמר רבא יצא לה וכו', פירש רש"י ד"ה יצא קול, לאשה פנויה בעיר. וכן כתבו התוס' ד"ה אכלה בשוק, אומר וכו' דאיירי שפיר בקלא דקודם נישואין שיצא עליה קול זה. ופירש המהרש"א, דאי לאו הכי, תיקשי לרב אשי דלא חייש לקלא דבתר נשואין, והכא אמרינן דתצא. אמנם הריטב"א (רבינו קרשקש) תירץ בשם רבו, דהא דרב אשי היינו דווקא בקול דגירושין, דלאחר נישואין לא חיישינן ליה, כיון דסותר הנישואין. אבל קול דזנות דלא סתר, חיישינן ליה, אי לאו דתלינן דפריצותא בעלמא חזו בה.

(ד תוס' ד"ה בעולה, בתוה"ד, והכי נמי הוה מצי לפרש חייבי כריתות. כתב המהרש"א, דהכי סברי התוס' ביבמות (סא.) ד"ה שנבעלה, דנפסלת לכהונה רק בנבעלה לחייבי כריתות, אבל בחייבי לאוין לא נפסלה, כיון דתפסי בהו קידושין. וכן דעת הרא"ש (יבמות פ"ו סימן ו). אבל דעת הרמב"ם (פ"ח מאיסורי ביאה ה"א), דנפסלת לכהונה מכל חייבי לאוין השוין בכל.

(ה בא"ד, ורבינו יצחק אומר דסתם בעילה דזנות שאין ידוע ממי פסולה לכהונה. ביאר בחידושי הגרע"א, דקשיא להו, כיון דמחמת הקול אנו דנין דנבעלה, ולא מהמנינן לה לומר לא נבעלתי, הא אסורה מחשש שמא נבעלה לפסול, כיון דעל האי ספק ליכא ברי, דלא מהמנינן למה דאומרת לא נבעלתי. וביאר, דרש"י סבר, דאף דקול הוי ריעותא, ומגרע לחזקת כשרות, עד דאינה נאמנת בברי. מכל מקום אינו אלא ספק, והוי ספק ספיקא, ספק לא נבעלה, וספק לכשר, וכיון דאיכא ספק ספיקא וברי, נאמנת.

(ו גמ', שלא לפלוני אין חוששין לה, בעיר אחרת אין חוששין לה. ביאר האבני מילואים (סימן מו סק"א), דלא חיישינן לקול אלא בדאיכא תקנתא, וכגון בנתקדשה לפלוני, דלא תנשא לאחר עד שתקבל גט מאותו פלוני. אבל בקול דשלא לפלוני, דליכא תקנתא ותאסר אכולי עלמא, לא חיישינן. והיינו נמי טעמא דאין חוששין בעיר אחרת, דאיירי שמוזכרין שמו ולא הזכירו שם העיר, דליכא תקנתא.

(ז גמ', פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני. פירש הרשב"א, דמיירי בדאיכא קמן ראובן ושמעון, ואומר האחד אני שמעתי מלוי, והאחר אומר אני שמעתי מיהודה, דאיכא תרי דמסהדי מפי תרי אחריני. ורבותא אשמועינן, דאף על גב דכל חד וחד משום חד בלחוד קא מסהדי, וליכא תרי

הדרגת היוזמי

מסכת גיטין דף פט - דף צ

ט' תשרי - י' תשרי התשס"ט

ד) רש"י ד"ה הקדיחה, שרפה או על ידי אור וכו'. הרמב"ם (בפירוש המשניות) פירש, דאינה מוסכמת למדותיו. וכן פירש האבן עזרא (דברים כד א), "והיה אם לא תמצא חן בעיניו", שהיא הפך תולדתו. וכתב בחידושי החתם סופר, דלפי זה לשון "הקדיחה תבשילו", כתלמיד המקדיח תבשילו ברבים, שמקלקל מדותיו ודעותיו ברבים. וכן היא מקלקלת מעשי הבעל ורצונו, אף שהיא כשרה ומשכלת לפי דרכה, אבל לא לפי דרכו.

ה) מתני', ר' עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה. כתב המשנה למלך (פ"י מגירושין הכ"א), דדעת המהרש"ם (אה"ע סימן ס'), דבית שמאי ובית הלל פליגי אר' עקיבא בנשואה, אבל בארוסה מודו, דאפילו במצא אחרת נאה הימנה, מגרשה. דהא קרא ד"כי מצא בה ערות דבר", בנשואה מיירי, מדכתיב "כי יקח איש אשה ובעלה". והמשנה למלך פליגי, משום דליכא סברא לחלק בין ארוסה לנשואה. וקרא ד"כי יקח" מיירי אף בארוסה. והוסיף, דהרא"ם בתשובה (ע"ב סימן א'), נשאל על ארוס שרצה לגרש ארוסתו, ואייתיה עלה פלוגתא דמתני', וסבירא ליה דפליגי אף בארוסה.

ו) גמ', מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים. הקשה הפני יהושע, למסקנת הגמ' ביבמות (ק"ט). דבכל איסורין היכא דאיתחזק איסורא או היתירא, בעינן תרי. והיכא דלא איתחזק עד אחד נאמן. אמאי בעינן לגיזרה שוה ד"דבר דבר", הא אית לה חוקת היתר. ותירץ, דמהגזירה שוה ילפינן, דאפילו יוצאת מחמת דבר ערוה, שזינתה בעדות ברורה, תינשא לאחר. ובחידושי החתם סופר תירץ, דאיתא בספרי (שופטים פ"א), "לא יקום עד אחד באיש", באיש אינו קם אבל קם בעדות אשה, להתירה לבעלה באומר מת בעליך. ובלא הגזירה שוה הוה אמינא דגזירת הכתוב דעד אחד קם באשה בין להתיר בין לאיסור, ואשמועינן דאינו נאמן.

ז) תוס' ד"ה מה, בירושלמי פריך דאמאי אצטריך קרא דלא יוכל בעלה וכו'. תירץ הרשב"א, דמיירי בגונא דעבר וגירשה אף דלא מצא בה ערות דבר, דמסקינן בשמעתין ד"אי" עבד עבד. אמנם הקשה, הא ב"אי" לא משתעי קרא. [אמנם עיין לעיל אות ג' שכתב הפני יהושע, דביבמות (ע"ב): מוכח ד"אי" לאיסורא כתב קרא.].

ח) תוס' ד"ה בית שמאי, בסוה"ד, דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו וכו'. פירש המהרש"א, דאי לאו דאייתר "דבר" להקדיחה תבשילו, הוה משמע דערוה דוקא נקט קרא, כבית שמאי, ותיבת "כי" בלשון דהא. אבל השתא דכתיב "דבר" להקדיחה תבשילו, ולאו דוקא ערוה, אלא או ערוה או דבר, מסתבר למימר ד"כי מצא" נמי בלשון "אי נמי" קאמר.

ט) גמ', ויש לך אדם שזכוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו, זו היא מדת אדם רע וכו'. כתב המהרש"א (חידושי אגרות), דהכא שניה מכוס השתייה למאכל שבתמחוי. משום, דאין אדם שאוכל זכוב שהוא בעין בכוס, דהוי כרואה הזנות ממש באשתו, שכל אדם מקפיד בכך. אבל בנופל לתמחוי, הזכוב נתמחה בו והוא מוצצו ואוכלו עם המאכל, ואינו מקפיד על הזכוב שבו. והרש"ש כתב, דנקט תמחוי לרבותא, דסתם תמחוי רותח (כתרנן בשבת מ"ב), ובודאי קיבל הבלוע טעם מן הזכוב.

דף צ' ע"ב

י) תוס' ד"ה עם בני אדם, בתוה"ד, דבעיא היא בטוהה אי עוברת על דת וכו'. ביאר המהרש"א, דהתם מיבעיא לן בעוברת על דת שאינה צנועה, יוצאה וראשה פרועה וטוהה בשוק. וקשיא להו, דאי פרכינן הכא מדנקט מצוה כדפירש רש"י, אמאי לא פשיט מהכא דאיירי ביוצאה וראשה פרועה וטוהה בשוק, וקתני בה מצוה, ומוכח דלאו חובה לגרשה ומותר לקיימה. ותיירצו, דודאי דבעוברת על דת אף אי אסור לקיימה, לא הוי אלא מדרבנן, ושפיר נקט בה לשון מצוה ולא חובה, וליכא להוכיח מהא דשרי לקיימה. אבל ברוחצת עם בני אדם דסלקא דעתך דממש רוחצת עמהן, חובה לגרשה מן התורה, ולא הוה ליה למימר לשון מצוה.

יא) גמ', בזוג ראשון. כתב הפרי חדש (אה"ע סימן ק"ט ס"ג), דאיירי בבתולה, וכדמשמע מקרא ד"ואשת ברייתך", דהא אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. אבל הט"ז (אה"ע סימן ק"ט ס"ה) כתב, דאיירי באשה שגדלה עמו, אף שלא היתה בתולה כשנשאה. ודייק הכי מדפירש רש"י ד"ה זוג ראשון, אשת נעורים, דמשמע דגדלה עמו מנעוריו. והרש"ש (לעיל עמוד א') כתב, דבעינן תרתי, דנשאה כשהוא בחור וגדלה עמו, ונשאה בתולה, דהא קרא נקט לתרווייהו "אשת נעורין", ו"ואשת ברייתך". (יב) רש"י ד"ה אם שנאתה שלח, כר' עקיבא. כתב הב"ח (אה"ע סימן ק"ט

רואין אם יצאת אמתלא מכאן ועד עשרה ימים, ואמרו שקרוב לו היו, תולין בה, ומתירין אותה לינשא לכתחלה. ואם לא יצאת אמתלא לעולם, אם נשאת לא תצא, אלא שלכתחילה לא תינשא, והיינו לשון חוששין דקאמר. [וצריך לזקק דרש"י לשון חוששין היינו לקולא. ולהרמב"ן לחומרא]

יב) תוס' ד"ה והלכתא, בתוה"ד, ועוד דכיון שנתקדשה לזה בפניו שריא. כתב הפני יהושע, דאף דאיפסקא הלכתא בגמ' בהדיא דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן, הוצרך רבינו תם לטעם השני. משום דנפקא מינה, אם ימות בעלה הראשון או יגרשנה, דהוי לן למיחש, ולמימר, שחזר הקול וניעור, ולא תינשא לאחר מחמתו, דהוי כקלא דקמי נישואין. אמנם כתב, דיש להסתפק דשמא כיון שיושבת תחת בעלה, ויצא הקול שנתקדשה קודם ולא חיישינן ליה, נתבטל לגמרי ואינו חוזר וניעור, והניח בצריך עיון.

יג) בא"ד, חזקה אין אשה מעיזה פניה בפניו וכדבר המנונא. כתב הגרע"א (הגהות הרמב"ם פ"ד מאישות הי"ג), דמשמע, דאמרינן חזקה דאין אשה מעיזה אף בארוסה, ואף דמסוגיין נמי מוכח הכי, מכל מקום מתוס' משמע דאף לקולא אמרינן לה. והמשנה למלך (שם) הביא ממהר"ר דוד עראמה דנסתפק בזה, דשמא יש לחלק בין ארוסה לנשואה, דכיון שעדיין אין לה חיבה, אין החזקה גדולה כל כך, והסיק דיש להחמיר.

יד) תוס' ד"ה ובנהרדעא, לא הוי מורה להו דלא כנפשיה. כתב האבני מילואים (סימן מו ס"ג), דהתוס' פליגי ארבינו חננאל (הובא לעיל אות י'), דלדידיה הא בסורא גם לשמואל מבטלי קלא, כיון דבנקל מוציאין קול, ועל כרחך דסברי דפליגי בהאי מילתא, ולא הוי חילוק מקומות.

טו) רש"י ד"ה עיינו ביה רבנן, בקידושי שני ולא קידושי ניהו. פירש הרשב"א בשם התוס', דאי קדושי ראשון בטעות, יתירוה אפילו לשוק, אבל כיון שאין מתירין אותה אלא לראשון, לא מצו אמרי דקדושי ראשון בטעות הוה, אלא קדושי שני קאמר. ואף שהצריכוה גט משני, יאמרו דלבתר גירושין נבדק הדבר, ונמצאו קדושי שני בטעות, ואפילו גט לא היתה צריכה [ועיין באות הבאה]. והמהרש"א פירש, דליכא טעות בראשון אלא בשני, משום שכבר נתקדשה לראשון.

טז) תוס' ד"ה אמר, בתוה"ד, בלא העמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון הוה אמינא דמותר. ביאר המהרש"א, דהוה אמינא דמותר, כיון דיתלו קידושי ראשון בטעות. והוסיף, דתוס' פליגי ארש"י [עיין באות הקודמת] ומפרשי, דמימר אמרי דעינו רבנן בקידושי ראשון דטעות הוה, כיון דלא הוה אלא קול. וכן נראה מדכתבו להלן (צ). ד"ה והלכתא, דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא, דמשמע דמאן דמתיר, היינו משום דקידושי ראשון לא הוי אלא קלא, ואיכא למיתלי בטעות. והתוס' רי"ד, גרס בהדיא, עיינו רבנן בקידושי ראשון וקידושי טעות הוה.

דף צ' ע"א

א) תוס' ד"ה והלכתא, בתוה"ד, ואומר ר"י דאין ראייה וכו', אבל בקול אחר יש להחמיר כדאמרינן לעיל כשלא מצאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון. המגיד משנה (פ"ט מאישות הכ"ז), יישב דעת רבינו תם, דדוקא התם חיישינן, דיאמרו שעובר על לאו של תורה, דמחזיר גרושתו אחר שנתארסה לאחר. אבל הכא אפילו אם יאמרו, ליכא לאו דאורייתא ולא חיישינן.

ב) מתני', בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו וכו'. כתב המשנה למלך (פ"י מגירושין הכ"א), דדעת הכנסת הגדולה (י"ד סימן רל"ט), דליכא איסור דאורייתא או דרבנן בכך, ואפילו לבית שמאי, עצה טובה קא משמע לן. דלא מציינו בשום מקום שיהא אדם מוזהר שלא לגרש אשתו אפילו מדרבנן. והמשנה למלך פליגי, דודאי איכא איסורא דאורייתא בהא. וכדמוכח להלן, דאמר רב פפא לרבא, לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו, וקאמר ליה דמאי דעבד עבד, ולכתחילה אין לעשות כן. והוסיף, דהכי סבר הרשב"א בתשובה (סימן י"ח) דכתב, דלא תיקנו ברכה על הגט, משום דיש מקצת גירושין שהן בעבירה, כגון דלא מצא ערות דבר ומגרשה.

ג) מתני', שם. כתב הפני יהושע, דאין להקשות לבית שמאי, אמאי כתיב בכהן הדיוט, "גרשה חוונה לא יקח", הא כל גרושה חונה היא. דשפיר איצטריך, למאי דמסקינן להלן, דבדיעבד, מודו כולי עלמא דאי עבד עבד. ואף דאיתא ביבמות (ע"ט): ד"אי" לא כתב קרא. היינו ד"אי" להתירא, אבל לאיסורא כתב קרא. [ועיין לקמן אות ז'] עוד כתב, דפליגי רק במגרשה בעל כרחה. אבל מדעתה, אפשר דבכל ענין שרי לגרשה, וכדאיתא בשו"ע (אה"ע סמן ק"ט ס"ב), ומשום הכי בעינן לאיסורא דכהן בגרושה.

דכסף היינו מתכת דכסף]. אבל הריטב"א (להלן יא.). כתב, דכסף דקרא לאו כסף ממש הוא, אלא ממון דשוה פרוטה, ופרוטה עצמה שהיא של נחושת, הויה שוה פרוטה ולא כסף היא. וכתב האבני מילואים (סימן כז סק"א), דסבר, דכסף דקרא, אינו מתכת כסף אלא שם ממון, וכל מידי דחשוב הוי ממון, ואין לשער כלל במשקל חצי שעורה אלא במידי דחשוב ממון, ואם פחות מחצי שעורה שוה טובא מדברים אחרים, נמי מצי לקדש בו. וכתב עוד, דמה שפירש רש"י ד"ה פרוטה, נחושת, כהריטב"א.

ג) מתני', ובשוה דינר. כתב הרשב"א, דדעת בעל העיטור, דהמקדש בקרקע או במחובר לקרקע, אינה מקודשת. דמקשינן הויה ליציאה, מה יציאה במחובר לקרקע לא, אף הויה במחובר לקרקע לא. אבל דעת הרשב"א, דבקידישה בקרקע בתורת כסף, מקודשת, דלא מקשינן הויה ליציאה אלא בקידישה בשטר מחובר לקרקע, דדמי לגט. וכתב הקובץ שעורים (קידושין אות א), דיש לפרש בדעת בעל העיטור, דהויה דכסף נמי איתקש ליציאה. או דאפילו נימא דלא איתקש ליציאה אלא הויה דשטר, מכל מקום הדר ילפינן כסף משטר, דאיתקש הוויות להדדי.

ד) רש"י ד"ה בכסף, בתוה"ד, שטר כותב לה על הנייר וכו'. כתב המקנה, דמדלא נקט דאומר לה התקדשי לי, כמו דנקט בכסף וביאה, נראה דסבירא ליה כשיטת הרמב"ם שהביא הבית שמואל (סימן קלו סק"א), דבנתן לה גט ולא אמר כלום, מגורשת מדאורייתא. ורש"י סבר דהוא הדין לקידושי שטר. אמנם הבית שמואל עצמו (שם) חילק, דגבי קידושין ודאי צריך שיאמר הרי זה קידושין, אפי' בשטר אירוסין. משום דלשון הגט הוא לשון הבעל, אבל בקידושין אפי' מקדש בשטר והווי כאלו הוא מדבר, מכל מקום אינו ניכר אם דעתה גם כן לקידושין. וכן כתב האבני מילואים (ל"ה סק"ט) [ולכאורה קשה לומר דרש"י לא סבר כן].

ה) בא"ד, ביאה בא עליה ואמר התקדשי לי בביאה זו. הקשה בחידושי הגרע"א, אמאי צריך שיאמר לו, הא דוקא גבי קידושי כסף, שאפשר דמקדשה בשליחות לאחר, בעי לה. אבל בביאה לא שייך שליחות. ורש"י ד"ה בביאה, בתוה"ד, אבל אינו גומר בה להיות יורשה וכו'. כתב הרש"ש, דאף דבאשה בעלמא נמי, אין כסף ושטר גומרין בה לדברים אלה דבעי חופה. מכל מקום ביבמה, אילו היה קנינם מן התורה, הווי גומרין בה כביאה.

ז) תוס' ד"ה האשה, בתוה"ד, דהא גבי יבמה קתני היבמה. פירש המהרש"א, דכוונתם, דאין לומר דלא תנא "ה" בעבד ואמה, משום דלא הויה ריש פרק, כמו כל הני האשה דנקטו. דאי הכי תיקשי מהיבמה, דלא הויה ריש פרק. ועל כרחך דכתבו לעיל, דבעבד ואמה אין נופל לשון "ה".

ח) תוס' ד"ה בית שמאי, בתוה"ד, ואף על גב דאי קבלה קדושין מאחר וכו', מיהו לאו להכי מיתשיל. ביאר העצמות יוסף, דבלא קיבלה קדושין מאחר הווי בית הלל לחומרא, דהבא עליה בשוגג חייב חטאת. אלא דהקשו, דבקיבלה קדושי דינר מאחר, הווי בית הלל לקולא דאין הקדושין תופסים, ובית שמאי לחומרא. אי נמי, היכא דקבלה קדושין מאחר בפחות מדינר, דלבית שמאי תפסי קדושי תרוייהו, ולבית הלל תפסי קדושי ראשון בלבד.

ט) תוס' ד"ה בפרוטה, בתוה"ד, גבי קדושין וערכין מנלן דשוה כסף ככסף. כתב הר"ן (א. מדפי הר"ף), דגבי קידושין סברא הוא דשוה כסף ככסף, דכיון דנדרצית להתקדש, ניחא לה בהכי. והקשה הפני יהושע, תינח היכא דפשטה ידה וקיבלה, אבל היכא דשוויה שליח ואמרה קבל לי קידושין, וקיבל שוה כסף, מנלן דהוי ככסף. ותירץ האבני מילואים (סימן כז סק"ד), דלא בעינן ריבויא דשוה כסף ככסף, אלא בעבד עברי, דיוצא בגרעון כסף בעל כרחו של האדון, אף דאינו רוצה בשוה כסף. אבל בקידושין דליכא מחאה, אף דליכא גילוי רצונה, מסברא הווי שוה כסף ככסף. והכי נמי גבי ערכין.

י) בא"ד, אי נמי יש לומר אי כתב בעבד הווי אמינא דדין הוא שנקל עליו וכו' כדי שלא יטמע בין העובדי כוכבים. כתב המהרש"א, דלהאי שינויא ליכא למילף קידושין וערכין מעבד עברי, דנימא דהכתוב היקל עליו בשוה כסף, כדי שלא יטמע בין הנכרים. וצריך לומר דהשתא סברי התוס', דילפינן ערכין וקידושין, מניקין.

דף ב' ע"ב

יא) תוס' ד"ה אי נמי, בתוה"ד, וקשה אם כן הויה ליה לאתווי השדה אשר קנה אברהם. כתב המהרש"א, דהאי אפ"ן אינו מדוקדק. ופירש, דמשמע

ס"ב), דדעת הטור, דלא מוקמינן קרא כר' עקיבא דלית הלכתא כוותיה, אלא כבית הלל. דאם שנאתה משום הקדחת התבשיל, שלחנה. וקרא דייק הכי, דכתיב "כי שנא", דבמצא נאה הימנה, לא מגרשה משום שנאה, ומוכח דמייירי בהקדיחה תבשילו. והוסיף, דלבית הלל ילפינן מקרא, דדוקא כשהיא שנאה בעיניו משום הקדחת התבשיל מצי לגרשה, אבל אם אינה שנאה, אלא דמצא אחרת נאה הימנה, אינו יכול לגרשה אף על פי שהקדיחה תבשילו.

יג) רש"י ד"ה אם שנאה, שנוי המשלח לפני המקום ואפילו לבית הלל נהי דלא כייפינן שלא להוציא מיהו שנוי הוא. כתב הבית שמואל (סימן קיט סק"ב) דלדעתו, בית שמאי ובית הלל פליגי בזיווג ראשון, וסברי בית הלל דאפילו זיווג ראשון מותר לגרש משום דבר, אלא דשנאו הוא למקום. והטור (אה"ע סימן קיט) כתב, דקרא ד"כי שנא שלח" מוקמינן ליה בזיווג שני, אבל בזיווג ראשון אין לשלחה אלא אם מצא בה ערות דבר. וכתב הבית שמואל (שם), דלכאורה משמע דלדעתו, בית הלל פליגי בזיווג שני, דבהאי גוונא מייירי קרא דערות דבר, דשרי לגרשה משום ערוה או משום דבר. אבל בזיווג ראשון מודו, דאסור לגרש משום דבר. אמנם הוסיף, דאפשר, דאף להטור פליגי בזיווג ראשון, ולבית הלל מותר לגרשה משום דבר. אלא דכיון דמזבח מוריד דמעוה, ראוי שלא יגרש משום דבר, אבל אם רוצה לגרש לא כפינן ליה.

יד) רש"י ד"ה זוג ראשון, ובאשת נעורין אל יגוד. הקשה המהרש"א, אמאי מיייתי קרא אחריו ולא סגי ליה בקרא דלעיל דמייתי תלמודא. ותירץ, דלפי הדמיון בקרא, ישראל הם אשתו של מקום, והוא בעלה ואישה. וקרא ד"אשת נעורין אשר בגדת בה", קאי אישראל שהם בדמיון האשה, וקאמר שבגדת באישות נעורין שהיה לך עם הקב"ה. ולפי זה ליכא ראייה דאסור לגרש אשתו הראשונה, דהא אשה מתגרשת שלא לרצונה. אלא דסמך תלמודא אקרא דבתריה, ד"ובאשת נעורין אל יגוד", דהוה לשון נסתה, דעם ישראל ידבר, דאם יהיו נשמרים ברוחם, גם הקב"ה אל יגוד באישות נעוריים שהיה לו עמהם. ומדקרי ליה בגידה לגביה אם יגרש, איכא למילף דאסור לגרש אשתו הראשונה, ועלה קאמר דהמזבח מוריד עליו דמעוה, דהיינו עליו שהוא המגרשה לרצונו.

טו) גמ', כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעוה. כתב הבית יוסף (אה"ע סימן קיט), דדעת האגודה (גיטין סימן קסד), דמייירי כשמגרשה בעל כרחה. וכן כתב הר"ן בתשובה (סימן יז, א).
טז) גמ', שם. פירש המאירי (לעיל עמוד א), שאף סניגוריו נעשין לו קטיגור, ואין לשום אדם ללמד עליו זכות. והתורת חיים (סנהדרין כב). פירש, שכיון שאדם וחיה נבראו גוף אחד מן המזבח, וכדאיתא בילקוט (ויקרא פ"ב רמז תנח), "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה", ואומר "מזבח אדמה תעשה לי", אדם ממקום כפרתו נברא. לכך כל הבוגד באשת נעוריו שהיא בת זוגו מתחילת היצירה ומגרשה, עושה כמין פגם במזבח שנבראו ממנו, ולכך מוריד עליו דמעוה.

הדרן עלך המגרש וסליקא לן מסכת ניטין

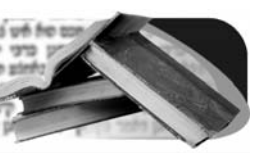

מסכת קידושין

דף ב' ע"א

א) מתני', האשה נקנית בשלש דרכים וכו' בכסף בשטר ובביאה. כתב הרשב"א, דאף על פי דביאה מפורשת בתורה כדכתיב "ובעלה" (דברים כד, א). מכל מקום אקדמיה לכסף משום דאקדמיה קרא, דכתיב (שם) "כי יקח" דהיינו כסף, ולבתר הכי כתיב "ובעלה". ותנא שטר אחר כסף, דקנינו מרובה ככסף. והריטב"א כתב, דלא תנא ביאה ברישא, משום דאסור לקדש בביאה, דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה כדלקמן (יב:).

ב) מתני', בכסף. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"א מ"א), דפרוטה דקידושין הוי משקל חצי שעורה, בין הוול הכסף ובין הוקר. [דהיינו דלמד

הדרך היוזמי

מסכת קידושין דף ב - דף ג

יא' תשרי - יב' תשרי התשס"ט

מיוחד, ולא אתי לגלויי אקרא דערלה. ואם כן אי אפשר לילף נטע רבעי מהא.

יט) בא"ד (בנמשך לעמוד הבא), וכשיצאו למוצאי שביעית אסור מדרבנן. פירש **המלא הרועים**, דאי גדל הרוב בשמינית, אסור מדרבנן, משום דסברי דגדל בשביעית, ושרי בכדי שיעשו דמסתמא לא שביק היתרא. אבל אי גדל הרוב בשביעית, אסור מדאורייתא, משום איסור ספיחים. **ובשיעורי רבי דוד פוברסקי** דייק, **מתוס' בפסחים** (נא:): ד"ה **כל** שכתבו, דספיחים אסורין במוצאי שביעית, דכשיראו אותם גדולים יסברו שלקטן בשביעית. דסברי, דאי גדל הרוב בשביעית ליכא איסור ספיחין, אלא דוקא אי ליקטן בשביעית אסור.

כ) בא"ד (בנמשך לעמוד הבא), ומה שגדל האמהות הרי היא של שביעית. כתב **העצמות יוסף**, דאף דכתבו לעיל דאין אדם יכול לעמוד בספיחי כרוב בין עלין לאמהות. יש לומר, דלעיל איירי בעלים גדולים, דכיון דהאמהות משנה ששית, יקח מהעלים שגדלו בשביעית, וכיון שהם גדולים יאמר שלקח מן האמהות. אבל הכא איירי שגדלו בשביעית, ומשום הכי העלים הגדולים שהם כאמהות, אסורין, שמא יאמר שמהאמהות לקח. אבל מה שלא הגיע לכך, דהיינו עלים קטנים ביותר, דאין לתלות שגדלו בשביעית, שרו, דודאי גדלו בשמינית.

דף ג' ע"א

א) תוס' ד"ה מה ירק, בתוה"ד, דהא דאזלינן ביה בתר חנטה לשביעית היינו דוקא לחומרא. פירש **המהרש"א**, דלקולא, כגון אם חנט בששית ונלקט בשביעית, לא נידון כאילן להיתר, אלא כירק, ואסור משום שגדל על כל מיס. והקשה, אמאי קאמר דאתרוג כאילן לענין שביעית, ולחומרא בחנט בשביעית, הא הוי נמי כירק לחומרא בחנט בששית. ותירץ, דהא דאזלינן לחומרא בתר חנטה כאילן נחא. אבל בירק הא דאזלינן לחומרא לאו היינו משום דאזלינן בתר לקיטה, אלא משום דכל הגדל באיסור [בשביעית] אסור כמו שכתבו **התוס' לעיל ד"ה אתרוג**, ולא חשיב הכא אתרוג כירק, אלא במאי דאזיל בתר לקיטה.

ב) בא"ד, שם. ביאר **בחיידושי הגר"ט** (סימן צג), דהא דאזלינן בתר חנטה לחומרא בשביעית, משום דדין שביעית חל במחובר בעודו צומח, ובשעת הגידול כבר חל האיסור. אבל חיוב מעשר חל דוקא בתלוש לאחר לקיטה, ובשעת הצמיחה ליכא דין תרומות ומעשרות.

ג) רש"י ד"ה דאיכא פלוגתא, חילוק בדרכיו בדרך זו הוא דומה לכאן ובדרך זו אינו דומה. כתב **הריטב"א**, דלישנא **דפלוגתא** לא משמע הכי. וכתב לפרש, דהיכא דהתנא מחלק בדיבורו, ושונה שוה לזה בענין זה ושוה לזה בענין זה, קתני דרכים, כגון מתניתין דאתרוג וכיו וגיטי נשים.

ד) גמ', למעוטי חליפין. הקשה **התוס' רי"ד**, אמאי אינה מקודשת בסודר שוה פרוטה, והא אף שנתנו בתורת חליפין, הא אית ביה שוה פרוטה. ואף שמחזירתו לו, הא מדעתה מחזירתו. וכתב, דודאי דמקודשת אף שהזכיר שם חליפין. והכא מיירי שהתנה עמה לקדשה במנה, ונתחייב ליתן המנה לאחר זמן, והתפיסה את הסודר שתתקדש, ולא תוכל לחזור בה, דאינה מקודשת, כיון שלא נתרצית להתקדש אלא במנה, ומנה אין כאן. ובחליפין כיון דאינתהו בפחות משהו פרוטה, לא מיקניא נפשה שלא תוכל לחזור בפחות משהו פרוטה, וכיון דבפחות ליתנהו, בשוה פרוטה נמי ליתנהו. [ועיין באת הבאה].

ה) גמ', שם. האבני מילואים (סימן כט סק"ב) ביאר תירוץ **התוס' רי"ד** [עיין באת הקודמת], לפי הא דכתב **הסמ"ע** (סימן קצ סק"א), דכסף הקונה, הוי כסף שיווי המקח, ובתורת תחילת פרעון, ואת השאר זוקף במלוה. והכא כשמקדשה בסודר שוה פרוטה, אף דנותנו בתורת חליפין, יש בו נמי משום לתא דכסף, וכיון דנותן הסודר בעד שיווי הקידושין, חשיב כסף, ומקודשת. אבל במקדשה במנה ונותן לה סודר, ומתחייב המנה בשלימות, אינו אלא חליפין, ולא מהני בתורת כסף, כיון דאינו לתחילת פרעון.

ו) רש"י ד"ה למעוטי חופה, שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך. כתב **המקנה**, דלא פירש דאיירינן באשה בעלמא שנתקדשה בחופה, משום דאיכא ספק קידושין, דשמא נתקדשה בביאה, וכדכתבו **התוס' בכתובות** (ט:): ד"ה **מאי**, דבארוסה, כיון שמתיוחד עמה, ודאי בא עליה, ונהי דהחופה לא קניא, צריכה גט מספק קדושי ביאה. אבל אב שמסר בתו לחופה, ליכא למיחש שקדשה בביאה, דהיא אינה יכולה לקדש עצמה

להו דלא סגי בקרא ד"אשר קנה אברהם", משום דלא סמך כסף קנין, כבקרא ד"שדות בכסף יקנו". והקשו, דמצי לאתווי קרא דתורה ד"כסף מקנתו". ותירצו, דבעי לאיתווי קרא דאיירי בקנין שדה. וקשיא, דהוה ליה לאיתווי "מכסף מקנתו", שנכתב בתורה, ואי משום דבעי לאיתווי קנין שדה, מצי למיסמך אקרא דמעיקרא, דכתיב ביה "קנין" גבי שדה. ותירצו, דכיון שאינו מפורש דאברהם קנה השדה בכסף, דהא אפשר דקנאה בחזקה ובשטר, ונתן הכסף לפרעון. לכך מיייתי קרא ד"שדות בכסף יקנו", דמפורש ביה דקנין שדה בכסף, ומיניה מוכח דאברהם קנה בכסף, ולא בחזקה ושטר. **יב) גמ', וניתני הכא האיש קונה**. כתב **הריטב"א (לעיל עמוד א')**, דלא דייק מעיקרא לישנא ד"האשה", כסידרא דמתניתין. משום דהוה אמינא דמשום סיפא תני רישא בדידה, ובהא הוה מיתרצא דקתני "נקנית", משום סיפא דקתני "וקונה את עצמה", דלא מצי למיתני לישנא דקידושין, ומשום הכי דייק מעיקרא מ"נקנית", לאשמועינן דנקט לישנא דקנין משום דקיחה איקרי קנין, ולא משום סיפא. עוד כתב, דהשתא לא דייק, משום דאפשר דלישנא ד"נקנית" אכרחיה למיתלי מילתא באשה, הילכך בעי מעיקרא אמאי קתני נקנית, ובתר דפריש ליה, וחזא דהאי לישנא שייך נמי באיש, בעא אמאי לא קתני האיש קונה.

יג) גמ', אי תנא קונה, הוה אמינא אפילו בעל כרחה. כתב **הרשב"א, דיש שהקשה**, היכן מצינו קנין בעל כרחו דסלקא אדעתין דנקנית ככהאי גוונא. וכתב, דאישתמיטתיה הא דאיתא **בבבא בתרא** (מח): דתליוה וזבין וזבניה וזבני. ותליוה וקדיש קדושיה קדושין, דאגב אונסא גמרה ומקניא נפשה. ולא בעל כרחה לגמרי קאמר, אלא כי האי גוונא. ואשמועינן, כמר בר רב אשי (**בבא בתרא** שם), דלא מהני בקידושין. משום דהוה עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן, ואפקעינהו רבנן לקידושיה. והקשה **המקנה**, דהא טעמא דזבניה וזבני, משום דאגב אונסא גמרה ומקניא נפשה. אבל הכא הא מיירי נמי בקידושי שטר, דליכא זוזי, ולא גמרה ומקנה. ותירץ, דמיירי בשטר שיש בו שוה פרוטה, דסלקא דעתך דאגב זוזי גמרה ומקניא נפשה. [ולכאורה יש לומר, דכיוון דנכללו בה גם כסף וביאה שפיר, נקט לה בהאי לישנא]

יד) גמ', תנא האשה נקנית מדעתה אין בעל כרחה לא. פירש **הרמב"ן**, דאף **דנקנית** משמע מדעתה או אפילו בעל כרחה, [כמו שכתבו **התוס' ד"ה אין** מכל מקום תפשת מרובה לא תפשת, ואין לך בה אלא מדעתה. עוד פירש, דמדקתני **האשה** ולא קתני **האיש**, משמע, שאין קנין זה תלוי רק באיש, אלא תלוי נמי בה, ואם היתה נקנית בעל כרחה ולרצונו, הא מיקרי האיש קונה, ולא האשה נקנית.

טו) תוס' ד"ה דאסר לה, והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לעולם בשבילי וכו'. ביאר **החזון איש** (אה"ע סימן קמח), דחכמים תיקנו דמקודשת הוי לשון קידושין, וטעמא משום דאסרה אכולי עלמא כהקדש, וכמו דהקדש הוי לשון הזמנה והפרשה לדבר מיוחד, הכא נמי באיסור אשת איש, אסורה אכולי עלמא על ידי הפרשה והזמנה לבעלה.

טז) בא"ד, ומיהו אם היה אומר טלית זו מקודש לי וכו'. ביאר **החזון איש** (אה"ע סימן קמח), דלולי תיקנו חכמים, דמקודשת הוי לישנא דקידושין (עיין באת הקודמת), ליכא בהכי לשון קנין, דהא אי אמר לחבירו, הא לך כסף ותהא טליתך מקודשת לי, לא הוי לשון קנין.

יז) תוס' ד"ה אי תנא, ואף על גב דתני האיש מקדש דמשמע בעל כרחה. כתב **המקנה, דלרשב"א** (לעיל אות יג) דפירש, דהא דסלקא דעתא דמועיל בעל כרחה, היינו מדין תליוה וקדיש. יש לומר, על פי מה שכתבו **התוס' בבא מצינא** (י:): גבי כהן שאמר לשלוחו קדש לי גרושה, דאף דקדושין תופסין בחייבי לאוין, מכל מקום שליח לא מהני, משום דאין שליח לדבר עבירה. אם כן בתליוה וקדיש דעשה שלא כהוגן, אין לך עבירה גדולה מזו, ולא מהני על ידי שליח. והרי התם קתני, האיש מקדש בו ובשלוחו, ליכא למיטעי דמיירי בעל כרחה.

יח) תוס' ד"ה אתרוג, בתוה"ד, וא"כ עכשיו בחו"ל אין דין רבעי נוהג באילנות. **התוס' בברכות** (לה). ד"ה **ולמאן** כתבו, דקיימא לן דכרם רבעי נוהג אף בחוץ לארץ, אבל לא בשאר אילנות. אבל **הרמב"ם** (פ"י ממאכלות אסורות ה"טו) פליג, וסבר שאין דין נטע רבעי נוהג בחוץ לארץ, אף בכרם. וביאר **בחדושי רבינו חיים הלוי** (שם), דלתוס', ההלכה למשה מסיני דערלה נוהגת בחוץ לארץ, באה לגלויי דהויה **בכלל קרא** דערלה. ונפק"מ נטע רבעי, דאיתקש לערלה. אבל הרמב"ם סבר, דערלה האמורה בתורה אינה אלא בארץ ישראל, וערלת חוץ לארץ האסורה מהלכה למשה מסיני, היא דין

בעל כרחא, יהיה חשיב מקנה ובעל דבר, והוא בתו כממוניה. וכיון דהוי מקנה, הוי כסף דיליה, דאי איהי שקלא כספא, איהי חשיבא בעל דבר, ואין האב אלא כשליח, ואמאי מצי לקדשה בעל כרחא. ועיין באות הבאה (ז) ד"ה ואימא לדידה, ואם תאמר הא על כרחך לא איצטריך וכו'. כתב המהרש"א, דהדברים מבוארים יותר בתוס' כתובות (מו:): ד"ה ואימא, דעל כרחך לא איצטריך קרא דאין כסף, אלא לומר שהן של אב, דכסף ילפינן מגזירה שוה ד"קיהא קיהא", ומאי פריך "ואימא לדידה". ותירצו, דהשתא מיתורא דקרא בעלמא, לא הוה מוקמינן ליה לומר שהן של אב, כיון דלאו במשמעותיה הוא. אבל להלן, דמסיק דיציאה דכוותה קממעט, מצריך ליה להאי קרא ד"ויציאה חנם אין כסף" שפיר, לומר שהן של אב, שום דהוה במשמעותיה דקרא.

(ז) גמ', ממונא מאיסורא לא ילפינן. כתב הפני יהושע, דאף דבעלמא ילפינן ממונא מאיסורא מדאורייתא, הכא לא משמע ליה לתלמודא דמשום דהאב יכול להפר נדרי בתו, תהא קנויה לו לגמרי. תדע, שהרי אף שהבעל יכול להפר נדרי אשתו, אינה קנויה לו לכל דבר, ואפילו מעשה ידיה לא הוי לבעל מדאורייתא.

דף ד' ע"א

(א) תוס' ד"ה יציאה, פירש רבינו חננאל וכו' מיהו סוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דביום נערות מיירי אלא מנלן דכסף דאביה הוי. כתב הפני יהושע, דנראה ליישב פירושו, כדפרכינן "ואימא לדידה", קא סלקא דעתא דגמ' דאכתי איצטריך קרא ד"אין כסף", דאף דעיקר קידושין ילפינן מ"כי יקח", קידושי קטנה לא ילפינן מינה דהא כתיב "כי יקח איש אשה", ואשה היינו גדולה, וילפינן לה מ"אין כסף". אבל השתא דמסקינן יציאה דכוותה ממעט דהיינו "נערה", תו לא מצינן להקשות "ואימא לדידה", דאי לדידה קרא למאי איצטריך, הא קידושי נערה ילפינן מ"כי יקח".

(ב) בא"ד, כגון ברשות אדון אם היה שם כסף אז היה נתון לאדון שיצאה ממנו וכו'. פירש המהרש"א, דכמו דבקטנות מגרעת פדיונה ויוצאת והכסף לאדון, כך כשיוצאת מרשות אביה באירוסין בנערות, הוי הכסף לאב. ויציאה דכוותה היינו לענין דהוי הכסף למי שיוצאת ממנו, ולא הוי דכוותה לענין נערות, דלית בה כסף לאדון, דיוצאת ממנו בסימנין. אבל לרבינו חננאל, הוי דכוותה לגבי ימי נעורים, דאין כסף לאדון כיון דיוצאת בסימנין. [ועיין באות ד].

(ג) בא"ד, כמו כן כאן שיש כסף ביציאתה מרשות אב דאביה הוי. התוס' בכתובות (מו:), ד"ה יציאה ביארו, דכיון דשמעינן מהאי קרא דכספא דאביה הוי, סברא הוא דאיהו נמי מקבל, דהשתא אביה שקיל כסף קדושיה ואיהי תקדוש נפשה. והקשה בחירושי הגרע"א (שם), בשלמא להיפך, "השתא אביה מקדש ואיהי תשקול", שייך לאקשווי שפיר, דמהיכן תזכה היא בכסף דאביה. אבל לאקשווי "איהי תקדש נפשה ואביה שקיל", אינה קושיא, דיש לומר דהתורה זכתה לו את אשר לה, כמו מעשה ידיה.

(ד) בא"ד, וכן משמע לשון הקושיא. פירש המהרש"א, דקאי אפירכא דהא לא דמיא האי יציאה להאי יציאה. דלפירושה [עייין באות ב], שפיר איירי לענין דינא, דכסף דיציאתה בקטנות. האדון מקבלו, והוא הדין כשיוצאת מהאב. אבל לרבינו חננאל [עייין באות ב] תיקשי, מאי פריך, הא לא מדמינן להו לדינא דיציאה אלא לימי נערות. וכתב עוד, דיש מגיחים בלשונם, וכן משמע לשון הקונטרס, דמפירוש רש"י ד"ה יציאה, משמע כפירושם. [וכן פירש רש"י בכתובות (מו:): ד"ה יציאה בשם השאילתות].

(ה) גמ', זרע זרעה לא איצטריך קרא. כתב הרש"ש, דלכאורה ב"זרע" נכללו דורות עולם, וכדמוכח מכמה קראי, כמו (בראשית ג טו) "ובין זרעך ובין זרעה", והניח בצריך עיון.

(ו) גמ', ואי אשמעינן מעשה ידיה דקא מיתזנא מיניה. כתבו התוס' גיטין (מו:): ד"ה ולביתך, דאף דאין האב חייב במוזנות בתו מדאורייתא, מכל מקום כיון דאורחא דמילתא דקמיתזנא מיניה, דדרך האב לזון את בתו, שפיר איצטריך קרא. והפני יהושע כתב, דאי אשמעינן מעשה ידיה בלבד, הוה אמינא דדוקא היכא דמיתזנא מיניה, הוה של האב. דבהכי איירי היקישא דקרא דומיא דאמה דמיתזנא. אבל השתא דכתיב נמי גבי קידושין, ילפינן שפיר דאפילו היכא דלא מיתזנא מיניה, מעשי ידיה שלו, כיון דאשכחן דזוכה האב בכל ענין.

(ז) רש"י ד"ה דקא מתזנא מיניה, ודעתיה על מעשה ידיה דשכיחא. כתב

בביאה שלא על דעת אביה, שמסרה דוקא לחופה. והוויא בעילת זנות, ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ולא בעיא גט.

(ז) תוס' ד"ה ואשה, בתוה"ד, פשטה ידה וקבלה תתקדש בפחות משה פרוטה. המאירי תירץ, דאפילו אי נתרצית, בטלה דעתה, והרי היא כמתרצית להתקדש בדברים בלבד, דלא מהני.

(ח) בא"ד, אשה נמי תקני בחזקה כמו שדה. תירץ הרמב"ן, דכיון שאין גופה קנוי, לא שייכא בה חזקה. והקשה הרשב"א, הא עבד כנעני עד שלא טבל אין גופו קנוי, ולא קני ליה אלא למעשה ידיו, ואפילו הכי נקנה בחזקה. ותירץ, דבעבד כיון דעל ידי חזקתו אפשר לבא לידי קנין הגוף, בשעה שיטבלו לשם עבדות, חזקה נמי שייכא ביה. אבל אשה לעולם אין גופה קנוי לו. והקובץ שעורים (אות כב) ביאר כוונתו, דקנין חזקה ליכא אלא בדבר ששייך בו קנין הגוף, כמו קרקע ועבד כנעני, דמהניא בהו חזקה אפילו בשכירות, אף דשכירות לא קניא. אבל באשה, דאין בקידושין קנין הגוף לעולם ליכא קנין חזקה.

(ט) בא"ד, שתקנה אשה בחליפין כשיש באותם חליפין שוה פרוטה. כתב הרב רבי יחזקאל (סימן לט אות ה'), דהמקשן סבר, דאף דחליפין איתנייהו בפחות משה פרוטה, גלי קרא בחליפין, דשיווי פחות משה פרוטה מהני, משום דהוי כלי. ובכלי שוה פרוטה, הוי קנין כסף, דגוף השיווי עביד קנין. ולא דמי לשטר, דשווי לא עביד קנין, דהא אין צריך שישוה השטר פרוטה, ואי כתבו על איסורי הנאה כשר. ותירצו, דכיון דחליפין איתנייהו בפחות משה פרוטה, דבעלמא לא חשיב שיווי, ואפילו בכלי מוכח דהשיווי לא עביד קנין, אלא גוף הסודר, אף בדאיכא שוה פרוטה, ולא הוי קנין הכסף.

(י) בא"ד, ומיהו בזה צריך לזוהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים. פירש הט"ז (סימן קכג סעיף יד), דלשון וקנינא מיניה מורה על שליחות שקנו בשבילו, ואין שליחות לגוי, ובעינן שיכתבו, וקנה הגוי, דהיינו על ידי הסודר של העדים, שעל ידו קונה חוב פלוני. וביאר הקצות החושן (סימן קכג סק"ה), דסודר שנותנין העדים אינו בתורת שליחות, ומהני מדין עבד כנעני, וכדאייתא להלן (ז). ומשום הכי מהני אפילו בגוי וכיון דאינו צריך שליחות, ושפיר קונה על ידי סודר של אחרים, דקבלת מקנה גורם. אלא דבעי שלא לכתוב בלשון המורה שליחות, אלא שיכתבו וקנה הגוי. והוסיף, דהכי משמע מדברי התוס' ישנים שהביא המהרש"א.

דף ג' ע"ב

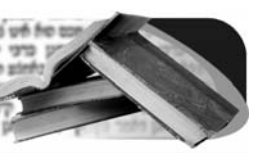
(א) רש"י ד"ה לא מקניא נפשה, דגנאי הוא לה הלכך בטיל לה לתורת חליפין, בקידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה. הקשה הרמב"ן (לעיל עמוד א), אמאי בטלו קידושין אף בכלי שיש בו שוה פרוטה, והא בפחות משה פרוטה לא נתבטלו מחמת פסול קנייתן אלא מחמת קפידתה של אשה. ותירץ, דכל חליפין לגבי אשה, כחליפין דפחות משה פרוטה נינהו, דמתנה על מנת להחזיר לא קניא באשה, דבתר הנאה דבסוף אזלא, ולא מקניא נפשה בקניה דשעה.

(ב) תוס' ד"ה ואין, וא"ת תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה וכו'. תירץ הפני יהושע, דחליצה לא שייכא באמה העבריה, דלא אשכחן דמהניא חליצה אלא להפקעת איסור ולא לענין ממון. ואף דבעינן למילף לקמן (ד:): דתהא אשה נקנית בכסף מקל וחומר דאמה העבריה, היינו משום דאשכחן דכסף קונה בכל מקום. ועוד, דקנין אשה הוי איסורא דאית ביה ממון.

(ג) בא"ד, בשפחה כנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון. הקשה הקובץ שעורים (אות יד), דיבמה יוצאת במיתת היבם רק בדליכא יבם אחר, ובהאי גוונא שפחה נמי יוצאת במיתת אדון, וכדאייתא בגיטין (לט), דעבדו דגר כאשתו, מה אשתו יוצאת בלא גט, אף עבדו כן.

(ד) גמ', בכסף מנא לן. כתב הפני יהושע, דמסתימת לשון הגמרא, ומפירוש רש"י להלן (ד:): ד"ה ותנא, משמע, דהשתא לא אסקי אדעתיהו גזירה שוה ד"קיהא קיהא", ומשום הכי מקשינן בכסף מנלן, ויליף לה מ"אין כסף". אי נמי, דסברי דמגזירה שוה בלבד לא מצינן למילף קידושי כסף, משום דכתיב "כי יקח איש אשה ובעלה", דמשמע עד דמקדש והדר בעיל, כדלקמן (ט:). משום הכי איצטריך למילף מ"אין כסף", דבהאי קרא לא כתיב ביאה. ומוכח, דנקנית בכסף בלבד. ועוד, דיציאה דכוותה ממעט, והיינו דומיא דיציאת אדון דהיינו בכסף בלבד.

(טו) רש"י ד"ה ואיהי תשקול כספא, בתמיה אפשר שעל חנם זיכהו הכתוב בקבלת קדושיה. והריטב"א ביאר, דכיון דזיכתה תורה לאב שרשאי לקדשה

הדרגת היוזמי

מסכת קידושין דף ד – דף ה

יג' תשרי – יד' תשרי התשס"ט

דרשינן אדון לגבי הבעל. דכיון דשקליה לכסף מינה, איקדשה ליה לאלתר, וכי אתינן למידן על הכסף שהוא שלו, כבר הוי אדון, ושפיר אמרינן יש כסף לאדון אחר ומנו בעל.

טז) בא"ד, שם. הקשה **הקובץ שעורים** (אות יט), אי ילפינן מקרא דנתן הוא ואמרה היא לא מהני. אמאי אמרינן **לקמן** (ה:), דבהאי גוונא הוי ספיקא. בשלמא לדעת **הרי"ף** שהביא **הר"ן** (עיין להלן ה: אות יח), דלא גרסינן ספיקא היא, וכולה מילתא הויא חששא דרבנן, אתי שפיר. אבל להגורסין ספיקא, קשיא. וכתב, דצריך לומר דהתם הספק הוא שמא שתיקת הבעל היא במקום אמירתו, וחלות הקידושין על ידי שתיקתו, ולא על ידי אמירתו, דלא מהניא.

יז) תוס' ד"ה כתב, בתוה"ד, דאי לאו גזירה שוה הוה מוקמינן קרא דכי יקח איש אקידושין של ביאה, אבל בקדושי כסף לא בעינן נתן הוא ואמר הוא. הקשה **הפני יהושע**, מהיכא תיתי לחלק בין קידושי כסף לקידושי ביאה, הא איתקשו הוויות להרדי. ותירץ, דסלקא דעתך דהא איכא הקישה איפכא, דהקישה הכתוב לאחרת, ובאחרת המקנה אומר לקונה.

דף ה' ע"א

א) [תוס' ד"ה ומניין וכו', בתוה"ד, איכא למיפרך כדלעיל שכן יוצאה בכסף. **התוס'** אזלי לשיטתם **לעיל** (ד: **ד"ה מעיקרא**, כדביאר **המהרש"א** [עיין לעיל ד: אות יב], דהפירכא דיוצאה בכסף, היינו דאיכא דין חדש באמה העבריה שאינו באשה. **דלרש"י לעיל** (שם) **בר"ה שכן**, דהואיל וכסף חשוב לפדותה חשוב נמי לקנותה, ליכא למיפרך הכי. (ר.ג.) אמנם יש לומר, דאף לרש"י סגי בהא פירכא, אף דלא דמיא לפירכת הגמ' שם.].

ב) גמ', הכא נמי האי כספא לחוד והאי כספא לחוד. הקשה **האבני מילואים** (סימן כט סק"ב), דהא בשטר, עצם הקנין שאני, דנוסח שטר קידושין הוי בלשון כניסה, ונוסח ספר כריתות הוי בלשון גירושין. אבל בכסף עצם הקנין אחד הוא, אלא דבקידושין אומר בלשון סניגור, ובגט אומר לשון קטיגור, וכיון דחד הוא, אין סניגור נעשה קטיגור. ותירץ, דבקידושין הכסף הוי כסף שיווי הקידושין, אבל בגירושין דהווי בעל כרחא, לא שייך שיווי. ולסלקא דעתך דמקשינן הויה ליציאה, הוי כסף דגירושין כסף קנין. ולהכי פריך, האי כספא לחוד והאי כספא לחוד, דבקידושין הוי כסף שיווי, וגבי גירושין הוי כסף קנין, ולא שייך אין סניגור נעשה קטיגור.

ג) רש"י ד"ה שטר, אם כתב לגובר שטר על מעות פדיון הקדש. כתב **הקצות החושן** (סימן קצ סק"ו), דהוכרח לפרש דאיירי בשטר ידידיה, דאי בפודה בשטר חוב דאחרים, אין זה מענין הלמד, דהא השתא בעינן למילף דמקדש בשטר ידידיה ולא דאחרים. **והקובץ שעורים** (אות ד), כתב, דדעת **התוס' לעיל** (ב.) **ד"ה בפרוטה**, דאיירי הכא בשטר חוב דאחרים.

ד) בא"ד, שם. כתב **הרשב"א** דאינו מחזור, דבהאי גוונא אפילו באשה אינה מקודשת, דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה, ומחייב אני עצמי לך אותו מנה בשטר אינה מקודשת, דמנה אין כאן ושטר אין כאן. ופירש דאיירי בדכתב בשטר, הקדש זה פדוי. וביאר **הקצות החושן** (סימן קצ סק"ו), דהגובר כותב לפודה, שדה הקדש זו קנויה לך. והקשה, דלא שייך קנין שטר במעשר שני, דמטלטלין לא נקנין בשטר. ובחידושי **הגר"ש שקאפ** (סימן ה') כתב, דלרש"י נמי תיקשי, דהא למאן דאמר דמעשר שני ממון בעלים, אך אפשר שהבעלים יכתבו שטר. ולמאן דאמר דהוי ממון גבוה, לא שייך שטר התחייבות לגבוה, דאין זה ממון גבוה כהקדשות דעלמא. וביאר **בשיעורי הגר"ש רוזובסקי** (אות סו), דצריך לומר דלקושטא דמילתא לא שייך שטר בהקדש ומעשר שני, אלא דפרכינן מהא דלא מצינו בהו שטר.

ה) תוס' ד"ה שכן, בתוה"ד, דאדם יכול לקדש אשה בקרקע. עיין **לעיל** (ב. אות ג), דפליגי הראשונים אם אפשר לקדש בקרקע בתורת כסף.

ו) תוס' ד"ה סניגור, בתוה"ד, אדרבה גריעותא דאין קטיגור נעשה סניגור. תירץ **הרשב"א**, דכסף המוציא באמה העבריה אינו קטיגור, דלא נכנסה אלא לשפחות.

ז) תוס' ד"ה על מנת, בתוה"ד, שהרי אם מת אביה יכולה היא ליכנס לבית ושוב אינה נאגדת בו דלאחר מיתת אביה לא חשיב בית אביה. **התוס' בגיטין** (כא: **ב) ד"ה שלא תלכי,** הקשו נמי ממכירה. וכתב **המקנה**, דלישנא בעלמא הוא, ועיקר הקושיא ממיתה, דכריתות לא הויא אלא בדבר שדרכו בכך, ואין רגילות למכור את ביתו. והכי מוכח מדברי **התוס'**, דכתבו, דבית אביך מיקרי יוצאי חלציו, ולא אמרינן דהוי כריתות שמא ימותו כל יוצאי חלציו בלא

הרשב"א, דמלישנא דשמעתין משמע, דטעמא משום דהני מזונות גרמי להו, והני לאו מזונות גרמי להו. ולרש"י הוה לגמ' למימר, דטעמא משום דהני שכיחי ודעתיה עלוייהו, אבל הני דמעלמא קא אתו לא. ופירש, דמשום דקא מיתונא מיניה. היינו, דמעשה ידיה אתו מכח מזונותיו, דכל שאכלה שבחא ועבדא טפי, והוי מעשה ידיה כגידולי מזונותיו. אבל קידושין דמעלמא אתו, ומזונות לא גרמי להו, אימא דידה הוו.

ח) תוס' ד"ה בגרות, ואם תאמר מיתת האב תוכיח שמוציאה מרשות האב ואינה מוציאה מרשות אדון. הקשה **בחדושי הגרע"א**, הא הכא בעינן למילף מקל וחומר, דשינוי הגוף יפעל ויוציא כסימנים. ואיך תפעל מיתת האב לגבי האדון, הא הווי תרי גופי, ודלא כסימנים ובגורת דהווי באותו גוף, והניח בצריך עיון. [ואולי יש לומר דהוא מה שתירצו התוס']

ט) בא"ד, שם. הקשה **הקובץ שעורים** (אות יז) בשם יש מקשין, כיון דלא אלים כוח לוקח מכוח מוכר, דאתי מכוחו. על כרחך מיתה שמוציאה מרשות אב, תוציא מרשות אדון. ותירץ, דהא דמיתה מוציאה מרשות אב, היינו הפקעה המתחדשת בשעת מיתה, אבל בחייו היה כוח קנינו בביתו גם על הזמן שלאחר מיתתו, והוא מה שמכר. והוסיף, דמדדקשו התוס' דנימא הוא הדין בבגרות. מוכח, דההפקעה מרשות האב בבגרות היא הפקעה מחודשת, וקודם בגר יש לו בה קנין לעולם, דאי נימא דגם קודם בגר אין קנינו אלא לזמן עד שתיבגר, הא גם הלוקח ממנו לא קנה אלא לזמן, ופקע קנינו כשתיבגר.

י) גמ', בבגרות לא תיפוק קא משמע לן. כתב **הרמב"ן**, דהראב"ד הקשה, אמאי בעינן קרא, והא אי זבין לה בקטנות, הרי יצאה בשש, ואי זבין לה בת טז' שהיתה קטנה שלא הביאה שתי שערות, ויצאה בבגרות של שנת עשרים, הא סבר רב **(ביבמות פ.)**, דסריס שלא הביא שתי שערות נעשה גדול למפרע, והוא הדין לאילולונית, והוי מקח טעות. ותירץ הראב"ד, דאינה נעשית גדולה למפרע אלא משעה שנולדו בה סימני אילונית, והכא איירי שלא נולדו בה כשמכרה. והרמב"ן תירץ, דלרב משכחת לה כשמכרה כשהיא קטנה, ויצאה בשש, וכשהגיעה לעשרים נודע שהיא אילונית, ונעשית גדולה למפרע, ואיגלאי מילתא שהיה דינה לצאת מבית שתיים עשרה שנה ומחצה. ונפקה מינה דצריך להחזיר מה שעשתה עמו.

דף ד' ע"ב

יא) גמ', ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף. הקשה **העצמות יוסף**, נימא דיו, ויהיה קנין אשה בשתי פרוטות כדין אמה. ותירץ, דלא גמרינן מאמה אלא עיקר הקנין, ובאמה עיקר הקנין בפרוטה, והא דבעינן שתי פרוטות מדין גרעון, וליתא באשה.

יב) תוס' ד"ה מעיקרא דדינא, הוא הדין דמצי למינקט שכן יוצאת בשש ויובל וסימנין. כתב **המהרש"א**, **דלרש"י בר"ה שכן**, דהואיל וכסף חשוב לפדותה חשוב נמי לקנותה, ליכא למיפרך משש ויובל וסימנין, אקניית כסף. אלא דהתוס' פירשו, דהא דקאמר "שכן יוצאת בכסף". היינו, דכיון שיש לאמה עבריה דין חדש שאינו באשה, ביציאת כסף, הכי נמי אית בה דין חדש לענין קניית כסף. ושפיר הוה מצי למימר שכן יוצאת בשש ויובל.

יג) בא"ד, ורבינו נתנאל תירץ וכו', לא ילפינן מיניה קנין של אשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה. ביאר **הקובץ שיעורים** (אות יח), דבדינא דאין היקש למחצה, איכא תרתי. א. דהיכא דאפשר ללמוד כולו ילפינן כולו. ב. דהיכא דאי אפשר ללמוד כולו לא ילפינן כלל, דלא ניתנה מדת ההיקש ללומדה לחצאין. וכיון דהא דאמה נקנית בכסף ילפינן מיציאה, הווי כניסתה ויציאתה מדין אחד, ואין ללמוד מזה לחצאין בהיקשא, אבל בקל וחומר שפיר אפשר ללמוד גם למחצה.

יד) גמ', הוה אמינא היכא דיהבה איהו לדידיה וקידשתו הווי קידושין. הקשה **הפני יהושע**, מהיכא תיתי לומר כן. ואף שפירש **רש"י בר"ה ליהווי קידושין**, דכיון דאשמועינן דכסף עביד אישות, מה לי כסף דידיה מה לי כסף דידיה. מכל מקום לא אשכחן בכל הקנינים, אלא שהקונה נותן להמקנה. ותירץ, דכיון דדייקינן "אין כסף לאדון זה", סלקא דעתך דנידוק, "אין כסף לאדון זה ביציאתה מרשותו", אבל יש כסף לאדון זה בכניסתה לרשותו, כגון ביעוד, והוה אמינא דבעינן שתתן לו כסף.

טו) תוס' ד"ה היכא, בתוה"ד, וצריך לומר דיהבה לדידיה לאו דוקא, שהרי אביה מקבל הקדושין, אלא רוצה לומר, ואמרה. כתב **הריטב"א**, דכי יהיב איהו כסף לדידיה, דרשינן אדון לגבי אביה. וכי יהבא איהי כספא לדידיה,

הדרגת הירומי

מסכת קידושין דף ה - דף ו

יד תשרי - טו תשרי התשס"ט

מקדשה ליה, ואי דאמר הרי אני מקודש ליך אינו לשון קדושין, ותקח אשה לאיש הוא.

(ז) גמ', אין כאן בית מיחוש. כתב הרא"ש (בפרקין סימן א), דמיירי אפילו במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה, דהני לישני גריעי מנתן לה בשתיקה.

אבל בתוס' ר"י הזקן כתב, דיש אומרים, דבעסקין באותו ענין מקודשת.

(ח) גמ', שם. הקשה הר"ן (א: מדפי הר"ף), הא הוה ספיקא דאורייתא, והיכי קאמר דחיישינן מדרבנן. וכתב, דמלשון הרי"ף (שם) שכתב דבנתן הוא ואמרה היא חיישינן מדרבנן וצריכה גט, ולא כתב דהוה ספק, משמע דמדינא לא הוה קידושין, אלא דחכמים החמירו ועשאוהו ספק. וכתב הר"ן, דבכל ספק קידושין, מדאורייתא שריא, דמוקמינן אחזקת פנויה, כמו דבתיקו דממונא מוקמינן ממון אחזקתו, אלא דמפני חומרא דערוה אסרוה רבנן, ומשום הכי אמרינן דספיקא הוה וחיישינן מדרבנן.

(ט) תוס' ד"ה הכא (בנמשך לעמוד הבא), בתוה"ד, ושמואל סבר כרבנן. פירש המהרש"א, דכוונתם להקשות מהא דאיתא בגיטין (כו.). דאמר שמואל גבי כותב טופסי גיטין דצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם, ולא קאמר נמי דיניח מקום ודין דיהוי ליכי מנאי, ומוכח דסבר כרבנן.

דף ו' ע"א

(א) רש"י ד"ה שכן ביהודה, בתוה"ד, שהרי בשפחה כנענית הכתוב מדבר וכו', בחציה שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר דשייכי בה צד קידושין. כתב הרשב"א, דלפי זה, לדידן דקיימא לן דבחציה שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר, האומר חרופתי בכל מקום מקודשת. והקשה, מהא דפליגי אמוראי בגיטין (מג.). אי תפסי קדושין בחציה שפחה וחציה בת חורין. ומשמע התם, דאפילו למאן דאמר דתפסי, מקודשת מספק, אלמא ספיקא הוה אי נחרפת מאורסת קאמר, או מיוחדת קאמר. ותירץ, דהכא לכולי עלמא מקודשת ודאי, כיון דאשכחן דמתייחד לו אף צד חירות בלשון זה. והיינו דכתב רש"י, דשייכי בה צד קדושין, ולא קאמר דשייכי בה קדושין.

(ב) גמ', אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה, מנא ידעה מאי קאמר לה. הקשה האבני מילואים (סימן כז סק"ח), דילמא איירי בכתב לה בשטר הנך לשונות, דאם אינם לשון קדושין, אף ידיעה דהמכוון לקידושין מכל מקום השטר חספא הוה. ותירץ, דהנך לישני "סגורתי צלעתי", לא הוה לשון קדושין ממש, דבעינן שיקח אותה לעצמו, כמו בהרי את לקוחתי. ולא מהני אלא משום דהוה כמדבר על עסקי קידושין, דתלינן דהיתה כונתו לקידושין. אבל בכתב להו בשטר, כיון דעיקר הקידושין על ידי השטר, לא מהניא כונתו לקדש, כיון דבשטר גופי אין לשון קידושין.

(ג) רש"י ד"ה במאי עסקינן, בהנך לישני דקא מיבעיא לן אי הוה קידושין או לא. הרשב"א כתב בשם רש"י, דקאי נמי א"הרי את לקוחתי וזקוקה לי" דהוה לישני מעליא, דאי לא ידעה מאי קאמר לה ולא היו עסוקין מעיקרא בעסקי קדושין, אינה מקודשת, דהיכי מקניא נפשא אי לא ידעה מאי קאמר לה.

(ד) בא"ד, וכן בהנך לישני דגירושין שלא היה מדבר עמה על עסק גיטה. כתב המקנה, דלדעתו, בכל הלשונות דמיבעיא לן לעיל, איירי אף בגירושין, וכגון דאמר, "לא תהיה עצורתי", "לא תהיה עזרתך".

(ה) בא"ד, שם. כתב הבעל המאור (גיטין מ. מדפי הר"ף), דאיירי הכא אף בגירושין, ואף על גב דבגט לא בעינן דעתה, מכל מקום בעינן דעת העדים, שידעו שנותן לה לשם גירושין. וכתב, דדעת הראב"ד, דאיירי רק בקדושין, דבגירושין לא בעינן דעתה, ואף על גב דלא ידעה מאי קאמר מגורשת. אמנם התוס' בגיטין (עח.). ד"ה אינו גט. כתבו, דאף דלא בעו לומר לה לפני הגירושין, מכל מקום בעי לומר לה שנתן לה גט, כדי שתהיה משלחה ואינה חוזרת.

(ו) גמ', כתנאי, רבי אומר והוא שעסוקין באותו ענין וכו'. כתב הרשב"א, דלא קאי אדשמואל, אלא אעיקר פלוגתייהו דר' יוסי ור' יהודה, והני תנאי כהני תנאי קאמר. וכתב, דדעת בעל העיטור, דכתנאי קאי אדשמואל, וקאמר דרבי ור' אלעזר בר' שמעון פליגי בדר' יוסי, דרבי סבר דדברי ר' יוסי בעסוקין ממש, ור' אלעזר בר' שמעון סבר דאפילו באין עסוקין ממש.

(ז) תוס' ד"ה לא יהא לו עסק עמהן, בתוה"ד, פעמים שתהא מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין. הקשה הקובץ שעורים (אות לג), הא פריך בגמרא "מנא ידעה מאי קאמר לה", דהיינו דאף אי באמת הוה לשון קידושין, כיון דלא ידעה, אי אפשר שתתקדש שלא מדעתה. ותירץ, דהתם כיון דלחכמים מספקא להו, ידוע לנו שהיא אינה יודעת. אבל הכא חיישינן שמא

זרע, ועל כרחך דבר שאינו רגיל לא הוה כריתות.

(ח) בא"ד, תירץ הריטב"א, דאיירי באומר לקרקע זה של אביו, דהשתא מיתסרא ביה אפילו לאחר מיתה או מכירה, ואפילו לאחר נפילה, דקרקע גופיה איתא הכא.

(ט) תוס' ד"ה שכן ישנן, בסוה"ד, אבל קידושי קטנה לאו חוב הוא לה כמו מכירה וסופה עומדת לינשא אם היתה בת דעת היתה מתרצית ולא חשיב על כרחיה. כתב הרשב"א, דאף דמצי למוסרה למנוול ומוכה שחין, והיא עומדת וצווחת. מכל מקום מסתברא דמינח ניחא לה, דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.

(י) גמ', חופה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה. פירש התוס' הרא"ש, דכיון דחופה קונה, הוא הדין דגומרת דמאי אולמיה דחופה דאחר האירוסינן מחופה זו. או שמא חופה קונה, וביאה שאחר כך גומרת. [ועיין בדברי המהרש"א באות הבאה].

דף ה' ע"ב

(יא) תוס' ד"ה חופה, בסוה"ד, דלא מצי לאוכוחי שיגמור אלא אחר כסף כחופה ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף. הקשה המהרש"א בשם המהר"י בן לב, דאכתי איכא למילף בקל וחומר, דמה חופה שאינה קונה, גומרת אחר שטר, כסף שקונה, אינו דין שיהיה גומר אחר שטר. ותירץ, דכיון דכסף ושטר שוין בתחלת הקנין, כדאמרינן מאי אולמיה דהאי כסף מהאי כסף, נימא נמי מאי אולמיה דהאי שטר מהאי כסף. אבל בחופה דקאמר שתקנה, היינו שגומרת אף בתחילה. ותדע דכן הוא, דאם לא כן לרב הונא, מאי אולמיה דהאי חופה מהאי חופה.

(יב) תוס' ד"ה אף, ואף על פי שמוסר בתו הקטנה לחופה בעל כרחיה, כיון דבמקום בתו קאי לא חשיב בעל כרחיה. כתב הפני יהושע, דתיקשי לרש"י ד"ה שכן שכתב, דכסף באמה מיקרי בעל כרחיה, ולא אמרינן דבמקום בתו קאי. ותירץ, דבחופה שלאחר קידושין לא שייך לומר דהוה בעל כרחיה דבתו, דכיון שכבר נתקדשה ונאסרה לכל העולם, ודאי ניחא לה בהנך נישואין, דטב למיתב טן דו, ואדרבה זכות הוא לה שמפקעת עצמה מרשות אביה מכל מיני זכויות, וממעשה ידיה, והבעל אינו זוכה בהן אלא מדרבנן.

(יג) בא"ד, אף על פי שהיעוד יכול לעשות בעל כרחו דאב החופה צריך לעשות מדעת. ביאר הקובץ שעורים (אות ל), דטעמא משום דעל ידי היעוד פקע שפחות, וכדאיתא לקמן (יט:), דנוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות, וכיון שנשתחררה אין להכניסה לחופה שלא מדעת האב.

(יד) גמ', נתן הוא ואמרה היא ספיקא היא וחיישינן מדרבנן. הקשה הרשב"א, אמאי אינה מקודשת גמורה הא אמרינן לקמן (ו.), דבמדבר עמה על עסקי קדושה, ונתן ולא פירש, דמקודשת לר' יוסי. ותירץ, דהכא איירי שלא דברו מעיקרא בעסקי קדושין, אלא השתא הוא דאמרה ליה תן לי דינר ואתקדש אני לך, ונתן לה ולא פירש, דהא לא אמר איהו מידי לא השתא ולא מעיקרא. ואף על פי שהדברים נראין דלדעת מה שאמרה לו נתן, וכמו שפירש דמי, מכל מקום העדאת עדים בעינן, דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושין, וכיון שלא פירש כן, אפשר שלשם מתנה נתן ולא לשם קדושין. ואף שהוא מודה דלשם קדושין נתן כמו שאמרה, אפילו הכי אין כאן עדות שמיעה, ולא ראייה לשם קדושין, אלא שהם דנין כונת הלב ואין כאן עדות. [ועיין באות הבאה].

(טו) גמ', שם. בחדושי הגרע"א (להלן ו.) הביא להא דאיתא בשולחן ערוך (אבה"ע סי' כ"ז ב), שאם האשה אומרת לאחר מיכן שהבינה דבריו סגי. וכתב דמקור הדין ברשב"א ובר"ן, והקשה, הא בשעת הקידושין לא היו העדים יודעין דמבינה ונתרצית, ומאי שנא מהא דכתב הרשב"א [באות הקודמת], גבי נתן הוא ואמרה היא. ותירץ, דכיון דהעדים רואים שנותן לה לשם קידושין והתורה תלתה הקידושין בו, "כי יקח איש אשה", והוא שורש הקדושין סגי. אבל מה שהעדים לא ידעו הסכמתה אין כאן חסרון בעידי קידושין. והכי נמי גבי נתן הוא ואמרה היא, אם לשם מתנה נתן לא היה כאן ענין קידושין, ולא הוה עדי קידושין.

(טז) תוס' ד"ה הא, מה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא ליה דפעמים מקודשת באדם חשוב. כתב הרמב"ן דלא היא, דהא אדם חשוב בעי למימר לה, בשכר שאקבל ממך מתנה התקדשי לי, ואותו שכר שוה פרוטה לדידה, והוה נתן הוא ואמר הוא. ופירש, דבנתנה היא ואמר הוא כל שכן דלא הוה קדושין, דאי אמר לה הרי את מקודשת לי, במאי

ריבית גמורה, מחמת דהויא ליה לאיתתא, כיון דלא קני לגופה ממש, אלא דאסור משום הערמת רבית. וביאר הקהילות יעקב (סימן ט אות ד), דהיינו משום שאין לו בה קנין ממון אלא קנין איסור. והריטב"א כתב, ואם מפני שמקנה לו עצמה, הרי הוא קונה אדון לעצמו. וביאר הקהילות יעקב (שם, אות ג), דא הווי ריבית, כיון שלא מקנה לו עצמה בחינם, דהא איהו נמי משתעבד לה.

(יג) תוס' ד"ה דארווח, בתוה"ד, ומה שפירש דרבית קצוצה לא הוי כיון שאין האשה נותנת לאיש כלום לא נהירא וכו'. תירץ הלחם משנה (פ"ה מאישות הט"ו), דדעת רש"י ד"ה לא צריכא דארווח כדכתב הרמב"ם (פ"ו ממלוה ולוה ה"ג) בשם רבותיו, שהמלוה את חבירו, ולאחר זמן תבע חובו, ואמר לו הלוה דור בחצרי עד שאחזיר לך חובך, הרי זה אבק רבית לפי שלא קצץ בשעת הלוואה. והכא נמי כיון דלא היה בשעת הלוואה אינו רבית קצוצה.

(יד) בא"ד, ובא זה ונותן למלוה פרוטה לארווחי לה זימנא. כתב הריטב"א, דהוא הדין אם פייסו בדברים. וכתב האבני מילואים (סימן כח סק"ד), דבהאי גוונא הוי כאומר על מנת שאדבר עליך לשלטון, דקיימא לן דאינה מקודשת עד שיתן לה פרוטה, משום דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, וכדאיתא לקמן (סג). אמנם החזון איש (אה"ע סימן קמח) כתב, דהכא אינו מקדשה בפעולה שעושה, אלא בהנאה שבאה לה בגרמא ידידה על ידי הרווחת זמן.

(טו) גמ', מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. כתב הריטב"א, דהויא הקנאה גמורה, וממון שלו הוא, וכשמחזירה לו בעיא הקנאה גמורה כשאר הקנאות דעלמא. אבל הקצות החושן (ח"מ סימן רמא סק"ד) כתב, דמתנה על מנת להחזיר הויא מתנה לזמן. וכתב, דכן הביא בתשובת הרא"ש (כלל לה סימן ב') בשם הרב ר' אביגדור כהן צדק, דמתנה על מנת להחזיר הויא קנין הגוף לשעה.

(טז) גמ', אלא אמר רב אשי בכלהו קני. הקשה הקובץ שעורים (אות לו), אמאי מהניא מתנה על מנת להחזיר בפדיון הבן, הא אינו אלא פריעת חוב, ובפירעון, ודאי לא מהני מתנה על מנת להחזיר אלא אם המלוה מקבל מרצונו, דהוי מחילה ולא פירעון. ותירץ, דהחוב בפדיון הבן הוא בתולדה מהמצוה, וכיון דהמצוה מתקיימת במתנה על מנת להחזיר, ממילא מסתלק החוב.

(יז) תוס' ד"ה לא החזירו, ואם תאמר וכו' הא לא הוי תנאי כפול. כתבו התוס' בגיטין (עה). ד"ה אלא, וכן התוס' הרא"ש (בסוגיין), דאין התלמוד מדקדק בלשונו להזכיר תנאי כפול ותנאי קודם למעשה. וכתב העצמות יוסף, דתוס' דידן סברי, דהכא מיירי דלא כפל התנאי, וכדמוכח מדנקט רבא הכא, דאם לא החזירו לא יצא, דמילתא דפשיטא היא, ועל כרחך דאיירי בדלא כפל, ואשמועינן דלא נימא דהתנאי בטל, ויצא אף על פי שלא החזירו.

יאמר לשון המבורר לקידושין, אלא שהוא לבדו לא יבין, וכיון שאינו ידוע לשום אדם שהוא אינו מבין, הוי בכלל דברים שבלב.

(ח) תוס' ד"ה אפי' לא, פרוש וכו' צריכין אנו להודיעו הא דרב יהודה אמר שמואל שלא ישלח בה דשכיחא. כתב המהרש"א, דלפירושו רש"י ד"ה אפילו, דאי לא שמיע ליה הא דהלכה כרב יהודה, תיקשי, דאף אם לא ידע דהלכה כמותו, מכל מקום אם ידע פלוגתיהו דר' יהודה ור' יוסי, יחמיר על עצמו למיעבד ככל חומרייהו. ומשום הכי פירשו התוס', דלא ידע מילתא דרב יהודה, דקאמר והוא שעסקין באותו ענין, ולא קאי אמילתיה דרב הונא דהלכה כר' יהודה.

דף ו' ע"ב

(ט) גמ', אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לעבדו אין לי עסק בך מאי. הקשה הפני יהושע, הא כל דיני שיחרור ילפינן בגזרה שוה דלה לה מאשה מדיני גט, וכיון דבגט לא מהני אם אמר "איני אישך" כדאמרין לעיל (עמוד א) דכתיב "ושלח" ולא שישלח את עצמו, בשחרור נמי לא יהני. ותירץ, דדוקא בגט אשה כשאמר איני אישך מיקרי משלח את עצמו, כיון דמעיקרא הוי משועבד לה לשאר כסות ועונה, וכשאמר איני אישך, הרי זה כמפקיע שיעבודה. אבל בעבד דאינו משועבד לו, כשאמר אין לי עסק בך, פירושו שיהא העבד בן חורין ומופקע ממנו, אי לאו דיש לפרש דלמא למלאכה אמר.

(י) גמ', אמר אביי המקדש במלוה אינה מקודשת. הרמב"ם (פ"ה מאישות הי"ג) פסק, דהמקדש במלוה אינה מקודשת, ולגבי מכר (פ"ה ממכירה ה"ד) פסק, דקרקע נקנית במלוה. והקשה האבני מילואים (סימן כח סק"ז), מאי שנא קידושין ממכר. ממה נפשך, אי נימא דמלוה חשיב כסף, בקידושין נמי יהני. ואי לאו, ומשום דלא יהיב מידי, מאי שנא מכר דמהני. ותירץ, לפי פירוש רש"י ד"ה אינה, דאינה מקודשת משום דקיחה משדה עפרון גמרינן, דיהיב מידי בשעת קידושין ומלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה. ומשמע, דמלוה הוי ככסף אי לאו דיליף משדה עפרון, דיהיב אברהם כסף בשעת מכר, ולענין זה גמרינן משדה עפרון דיהיב מידי בשעת קידושין. אבל קנין קרקע ילפינן לקמן (כו): מקרא ד"שדות בכסף יקנו", וכיון דלאו משדה עפרון יליף לה, נקנית במלוה דחשיב כסף.

(יא) גמ', אילימא דאזקפה דאמר לה ארבע בחמשה, הא רבית מעלייתא הוא. כתב הריטב"א, דלישנא בעלמא קשיא ליה, היכי קרי ליה הערמת רבית. אבל ודאי אפילו בריבית גמורה, אם כבר פרעתו לו וחזר וקידשה בו מקודשת. דמעוה ריבית שפרעם ליה למלוה, קנינהו לגמרי, וממון גמור הם לו, אלא שיש עליו חובה להחזירו, ובית דין מוציאין ממנו. והחזון איש (יו"ד סימן ע) כתב, דכיון דהתורה פטרה את הלוח מלשלם ריבית, ליכא חוב. ולפי זה אינה מקודשת.

(יב) גמ', לא צריכא דארווח לה זימנא. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דלא הוי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©